

Agata Korcz*

Jana Krzysztozek**

Marlena Łopatka***

Michał Bronikowski****

<https://doi.org/10.18778/8331-324-5-09>

Zdalne nauczanie wychowania fizycznego w czasie pandemii COVID-19 w Polsce

Streszczenie. Zdalna realizacja wychowania fizycznego w czasie pandemii COVID-19 ze względu na specyfikę przedmiotu napotkała szczególne trudności. Celem badania było poznanie opinii nauczycieli wychowania fizycznego na temat nauczania przedmiotu na odległość, za realizację którego są odpowiedzialni.

Wśród zalet zdalnego nauczania badani nauczyciele podkreślali stosowanie w praktyce nowoczesnych technologii (67,6%), łatwiejszą realizację treści Podstawy Programowej (PP) związanych z edukacją zdrowotną (34,2%), a dla 27% nauczycieli tryb edukacji zdalnej dał możliwość większej kontroli, jak i samodzielności uczniów. Spośród zaś wad badani wskazywali przede wszystkim brak możliwości monitorowania zarówno realizacji zadań w sposób prawidłowy (72,2%). Ponadto ograniczony kontakt z uczniami (61,9%), a także trudności w realizacji treści PP w zakresie rozwoju fizycznego i sprawności fizycznej (57,3%).

Badana grupa nauczycieli wychowania fizycznego w większości dobrze zareagowała na zaistniałą sytuację kryzysową, wykorzystując swoją kreatywność, dostępne źródła, jak i możliwości multimedialne. Niewątpliwie sytuacja epidemiczna pokazała, jak wszechstronne powinno być przygotowanie nauczycieli do pracy we współczesnym systemie edukacji.

Słowa kluczowe: zdalne nauczanie, wychowanie fizyczne, nauczyciele, pandemia

* Agata Korcz – dr, Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu, Zakład Dydaktyki Aktywności Fizycznej, ul. Królowej Jadwigi 27/39, 61-871 Poznań, e-mail: korcz@awf.poznan.pl

** Jana Krzysztozek – dr, Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu, Zakład Dydaktyki Aktywności Fizycznej, ul. Królowej Jadwigi 27/39, 61-871 Poznań, e-mail: krzysztozek@awf.poznan.pl

*** Marlena Łopatka – dr, Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu, Zakład Dydaktyki Aktywności Fizycznej, ul. Królowej Jadwigi 27/39, 61-871 Poznań, e-mail: lopotka@awf.poznan.pl

**** Michał Bronikowski – prof. dr hab., Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu, Zakład Dydaktyki Aktywności Fizycznej, ul. Królowej Jadwigi 27/39, 61-871 Poznań, e-mail: bronikowski@awf.poznan.pl

Remote Teaching of Physical Education during the COVID-19 Pandemic in Poland

Abstract. The implementation of physical education remote teaching during the COVID-19 pandemic encountered particular difficulties due to the specificity of the subject. The aim of the study was to get to know the opinions of physical education teachers on distance teaching, which was in the scope of their responsibilities.

Among the advantages of remote teaching, the surveyed teachers emphasised the use of modern technologies in practice (67,6%), an easier implementation of the content of the Core Curriculum (CC) related to health education (34,2%), and for 27% of teachers, the remote teaching gave the possibility of greater control and independence of students. Among the shortcomings, the respondents indicated primarily the inability to carry out tasks correctly (72,2%). Moreover, the negative aspects included limited contact with students (61,9%), as well as difficulties in implementing the content of the CC in terms of physical development and physical fitness (57,3%). The surveyed group of the physical education teachers mostly reacted well to the crisis situation, using their creativity, available sources, as well as multimedia possibilities. Undoubtedly, the epidemic situation has shown how comprehensive the preparation of teachers for work in the modern education system should be.

Keywords: remote teaching, physical education, teachers, pandemic

Wstęp

Praca dotyczy nauczania wychowania fizycznego (WF) w formie zdalnej w czasie pandemii choroby zakaźnej COVID-19 wywoływanej koronawirusem SARS-CoV-2 w Polsce. Edukacja wychowania fizycznego na odległość, ze względu na specyfikę tego przedmiotu, napotkała szczególne trudności. Choć Podstawa Programowa (PP) z wychowania fizycznego zakłada wykorzystywanie nowoczesnych technologii (urządzeń monitorujących, aplikacji internetowych) będących jeszcze do niedawna opcją, z której nauczyciel mógłby skorzystać w wybranym przez siebie zakresie i czasie, stała się koniecznością, jedyną z możliwych. W wielu zaś instytucjach edukacyjnych alternatywą z wyboru dla skróconych lekcji (30-minutowych) w celu zapewnienia maksymalnego bezpieczeństwa podopiecznym bądź jedynym dostępnym sposobem realizacji działań edukacyjnych. Dekonstrukcja dotychczasowego globalnego ładu społecznego, związana ze zmianą codziennego funkcjonowania ludzkości, postawiła nowe i trudne wyzwania zarówno przed pedagogami, jak i – a może przede wszystkim – uczniami i ich rodzinami. Szczególne wyzwania dotyczyły przedmiotów nauczających umiejętności praktycznych, tj. wychowanie fizyczne (WF), gdzie uczeń poznaje, kształtuje, a następnie doskonali poprzez wielokrotne powtarzanie praktyczne umiejętności, np. techniki relaksacyjne. Z jednej strony, realizacja PP z wychowania fizycznego była wręcz niemożliwa w niezmienionej wersji z powodu wielu obostrzeń (wyjście i ćwiczenie na zewnątrz) czy ze względu na warunki techniczne, np. doskonalenie techniki i taktyki w zespołowych formach aktywności fizycznej, brak odpowiedniego sprzętu do ćwiczeń i gwarancji bezpieczeństwa (asekuracji) podczas

określonej aktywności fizycznej, różne warunki bytowe ucznia (np. kwestia pomieszczenia do ćwiczeń). Z drugiej zaś była bardzo utrudniona ze względu na warunki społeczne – samodzielna realizacja zajęć przez ucznia ograniczyła rozwój kompetencji społecznych kształtowanych w trakcie tradycyjnej lekcji wychowania fizycznego, tj. szacunku do rywała, respektowania przepisów gry, podporządkowania się decyzjom sędziego czy umiejętności zachowania się w sytuacji zwycięstwa i porażki. Zaistniała sytuacja spowodowała konieczność przefiltrowania przez nauczycieli treści programowych z wychowania fizycznego, gdzie oprócz przekazywania wiedzy z zakresu edukacji zdrowotnej czy też wiedzy ogólnej o sporcie wśród zadań znajdować powinny się również ćwiczenia fizyczne, które uczeń mógł podejmować samodzielnie w obecności osoby dorosłej. Warto tu zauważyć, że w sytuacji przeorganizowania działań edukacyjnych na sposób za pośrednictwem została wyraźnie zwiększona ilość czasu spędzanego przez dzieci i młodzież przed monitorami, na ogół do szkodliwego siedzenia po kilka godzin dziennie¹. W sytuacji wprowadzenia obostrzeń dotyczących wychodzenia z domu ograniczyła się nie tylko ilość, lecz także jakość aktywności fizycznej. Biorąc pod uwagę dwa największe problemy zdrowotne polskich dzieci (nadmiar masy ciała i wady postawy), sytuacja taka zagrażała wzrostem ich skali. Realizacja lekcji wychowania fizycznego nabrała szczególnego znaczenia w kontekście ograniczonego ruchu dzieci i młodzieży (utrzymanie oraz kształtowanie sprawności fizycznej uczniów w ograniczonych warunkach).

W obliczu dostrzeganych trudności, ale też zagrożenia konieczności powrotu do edukacji zdalnej w trudnej sytuacji epidemicznej, warto podsumować zdobyte doświadczenie i wyciągnąć wnioski z napotkanych trudności oraz porażek, sukcesów pedagogicznych i dobrych informacji zwrotnych.

Materiał i metoda

Cel pracy i postawione pytania badawcze

Celem badania było poznanie opinii nauczycieli wychowania fizycznego na temat zdalnego nauczania przedmiotu w czasie pandemii COVID-19 w Polsce, za realizację którego są odpowiedzialni.

W szczególności poszukiwano odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

1. Jak nauczyciele wychowania fizycznego oceniają dotychczasowe możliwości zdalnego nauczania swojego przedmiotu (realizację i techniczne możliwości szkoły)?

2. Jakie korzyści dostrzegają nauczyciele wychowania fizycznego w edukacji zdalnej przedmiotu, za realizację którego są odpowiedzialni?

¹ M. Kaczmarzyk, *Neurobiologiczny kontekst edukacji zdalnej*, [w:] J. Pyżalski (red.), *Edukacja w czasach pandemii wirusa COVID-19. Z dystansem o tym, co robimy obecnie jako nauczyciele*, Edukacja, Warszawa 2020, s. 20–24.

3. Jakie mankamenty dostrzegają nauczyciele wychowania fizycznego w edukacji zdalnej z tego przedmiotu?

4. Czy zmiana formy tradycyjnej realizacji zajęć na zapośredniczoną wpłynęła na satysfakcję nauczycieli wychowania fizycznego z samorealizacji w zawodzie, poczucia realizacji misji i zadań zawodowych?

5. Czy realizacja zadań zawodowych w formie edukacji zdalnej zmieniła nastawienie nauczycieli wychowania fizycznego do pracy i motywację do działania?

6. Czy nauczyciele wychowania fizycznego korzystali z nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych (platformy, aplikacje, urządzenia mobilne itp.), podczas realizacji lekcji WF przed pandemią COVID-19 w Polsce?

7. Czy obecnie nauczyciele wychowania fizycznego korzystają z nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w trakcie realizacji lekcji, z których nie korzystali przed pandemią COVID-19 w Polsce?

8. W jaki sposób przebiegała komunikacja nauczycieli wychowania fizycznego z uczniami oraz udostępniano uczniom materiały dydaktyczne w trakcie edukacji zdalnej?

9. Czy nauczanie zdalne WF obejmowało pracę z aplikacją umożliwiającą bezpośredni kontakt z uczniem „na żywo” (np. wideoczat, webinarium, live-stream)?

10. Jak nauczyciele (wychowania fizycznego) ocenili aktywność uczniów w trakcie zajęć zdalnych w porównaniu do tradycyjnych zajęć WF realizowanych w szkole?

11. Jakie były największe obawy nauczycieli wychowania fizycznego związane z kształceniem zdalnym?

12. Jakie trudności pojawiły się podczas zdalnego nauczania WF?

13. Jak nauczyciele wychowania fizycznego ocenili swoje kompetencje w zakresie umiejętności obsługi technologicznej niezbędnej do realizacji edukacji zdalnej?

14. W jaki sposób nauczyciele wychowania fizycznego pozyskali niezbędne umiejętności umożliwiające obsługę technologii informacyjno-komunikacyjnych (aplikacji/platform) do edukacji zdalnej WF?

15. Jaki był cel pracy nauczycieli wychowania fizycznego podczas zdalnego nauczania WF?

16. Skąd nauczyciele wychowania fizycznego czerpali inspiracje podczas przygotowywania materiałów dydaktycznych do realizacji WF w sposób zdalny?

Dobór próby i organizacja badań

Grupę badawczą stanowiło 281 nauczycieli wychowania fizycznego (w tym 205 kobiet oraz 76 mężczyzn). Badania ankietowe przeprowadzone zostały przy pomocy kwestionariusza w wersji elektronicznej, utworzonego w serwisie Google. Badanie zrealizowano w terminie 10.05–30.06.2020 r. Pracownicy zespołu badawczego po dokonaniu rozeznania, w jaki sposób można skontaktować się z nauczycielami wychowania fizycznego – porozumiewali się z poszczególnymi przedstawicielami/metodykami ośrodków doskonalenia nauczycieli, a za ich

pomocą z nauczycielami wychowania fizycznego. Skorzystano również z własnych kontaktów oraz grup funkcjonujących na serwisie społecznościowym (Facebook), dedykowanych nauczycielom wychowania fizycznego.

Nauczyciele wychowania fizycznego zostali poproszeni, aby przy pomocy posiadanych komputerów lub urządzeń mobilnych kliknąć w link przekierowujący do zamieszczonego w serwisie Google kwestionariusza ankietowego. Zebrane wyniki w pierwszej kolejności podlegały weryfikacji ze względu na ich poprawność formalną (kompletność udzielonych odpowiedzi) i poprawność merytoryczną (np. odpowiednio wpisany rok urodzenia czy staż pracy). W wyniku tego etapu ostateczna liczba danych podlegających analizie nie uległa redukcji i wyniosła $n=281$.

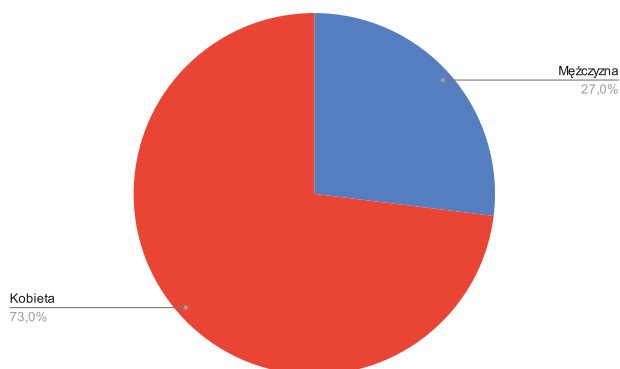
Metoda badań

W procesie badawczym zastosowano badanie ilościowe (ankieta online z pytaniami zamkniętymi i otwartymi). Do oceny zdalnego nauczania WF w czasie epidemii COVID-19 w Polsce posłużyła autorska ankieta, składająca się z dwóch części. Pierwsza część zawierała pytania metryczkowe ujawniające wiek, płeć, województwo oraz wielkość miejscowości, w której badani respondenci pracowali. Znalazły się tam również pytania o staż pracy w zawodzie nauczyciela wychowania fizycznego (lata), stopień awansu zawodowego (nauczyciel: stażysta, kontraktowy, mianowany, dyplomowany), o rodzaj szkoły, w której jest zatrudniony (szkoła: publiczna, niepubliczna, inna) oraz typ szkoły (podstawowa, ponadpodstawowa, inna). Pytania zawarte w drugiej części dotyczyły subiektywnej oceny zdalnego nauczania WF w czasie pandemii COVID-19 w Polsce. Część ta zawierała 26 pytań, w tym 16 pytań merytorycznych oraz 10 pytań uzupełniających. Wybór pytań do ankiety poprzedzony został konsultacjami z ekspertami merytorycznymi, metodykami wychowania fizycznego oraz nauczycielami wychowania fizycznego.

Analiza miała wskazać korzyści, mocne strony oraz mankamenty, słabe strony edukacji zdalnej wychowania fizycznego, główne obszary obaw nauczycieli, sposoby wykorzystywania nowoczesnych technologii podczas zdalnej realizacji lekcji, a także stworzyć obszar do dyskusji i porównania wyników badań krajowych do dostępnych w literaturze światowej.

Metody analizy statystycznej

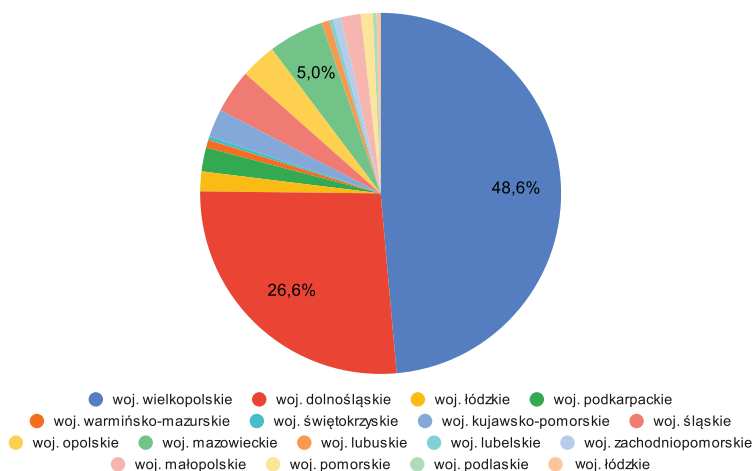
Zebrany materiał badawczy został opracowany powszechnie stosowanymi metodami statystycznymi. Obliczono podstawowe parametry statystyki opisowej: średnią arytmetyczną, odchylenie standardowe, wartości procentowe. Analizę statystyczną przeprowadzono z wykorzystaniem oprogramowania Microsoft Excel oraz Statistica 13.0 software (StatSoft Inc., USA).

Wykres 1. Charakterystyka respondentów ze względu na płeć

Źródło: opracowanie własne.

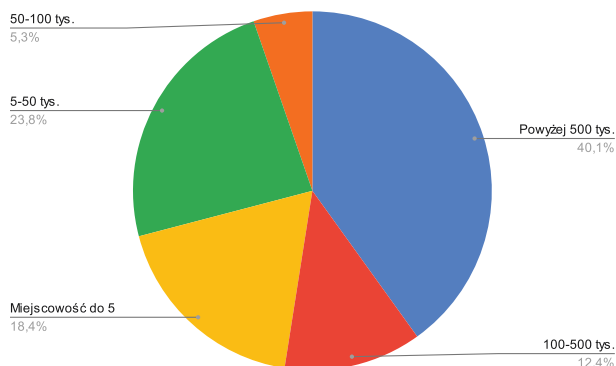
W badaniu udział wzięło 281 nauczycieli wychowania fizycznego. Respondenci charakteryzowali się zróżnicowaną strukturą wiekową od 24 do 65 lat (średnia wieku to 43,4 lata \pm 9,57). Analiza danych dotyczących płci respondentów ukazała znaczną przewagę kobiet biorących udział w badaniu (wykres 1).

Wykres 2. Charakterystyka respondentów ze względu na obszar geograficzny, w którym pracują

Źródło: opracowanie własne.

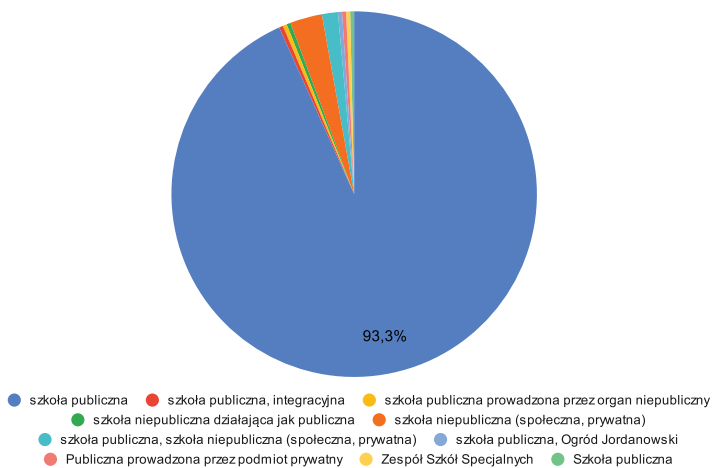
Analiza danych dotyczących obszaru geograficznego (wykres 2) wykazała, że najliczniej reprezentowane było województwo wielkopolskie (blisko połowa badanych osób). Drugie miejsce zajęli respondenci z województwa dolnośląskiego (blisko 30% badanych), z pozostałych obszarów liczba respondentów wahała się między 1 a 5%.

Wykres 3. Charakterystyka respondentów ze względu na wielkość miejscowości, w której pracują

Źródło: opracowanie własne.

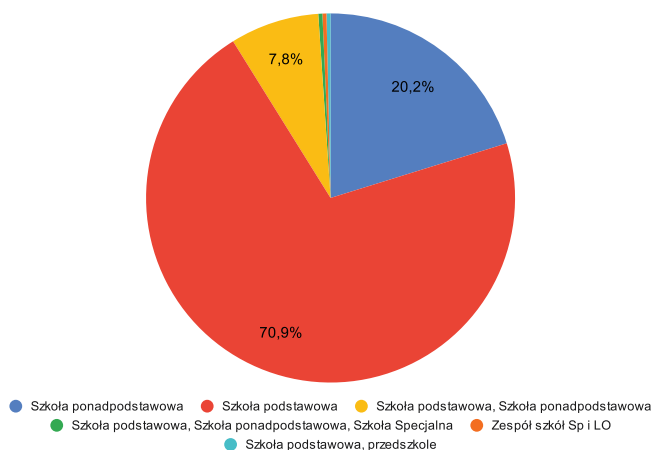
Z kolei analiza danych pod kątem wielkości miejscowości, w której pracują ankietowani (wykres 3), wykazała, że najliczniejszą grupę stanowiły osoby pracujące w dużych miastach, liczących powyżej 500 tys. mieszkańców. Najmniejszą grupę zaś stanowiły osoby deklarujące miejsce pracy w miejscowościach liczących od 50 do 100 tys. mieszkańców.

Wykres 4. Charakterystyka respondentów ze względu na rodzaj szkoły, w której pracują

Źródło: opracowanie własne.

Badani nauczyciele pracowali głównie w szkołach publicznych (blisko 94% respondentów), a zaledwie 2,9% badanych w szkołach niepublicznych (wykres 4).

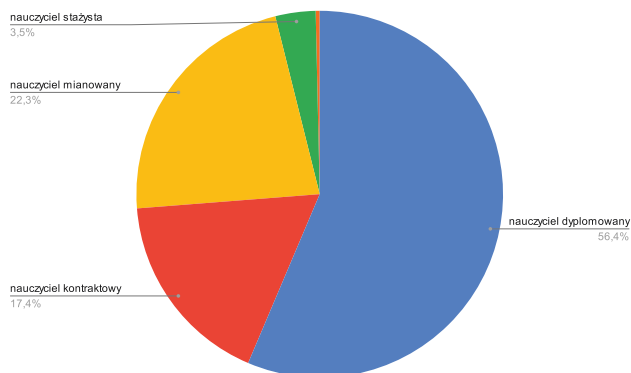

Wykres 5. Charakterystyka respondentów ze względu na typ szkoły, w której pracują

Źródło: opracowanie własne.

Zdecydowana większość (ponad 70%) zadeklarowała pracę w szkole podstawowej, 1/5 zaś w szkole ponadpodstawowej (wykres 5).

Interesującymi informacjami z punktu widzenia założonego celu badania są także zagadnienia dotyczące stażu pracy respondentów w zawodzie nauczyciela. Minimalny staż pracy respondentów to 1 rok, maksymalny zaś to 41 lat. Średnia stażu pracy wśród respondentów wyniosła 17,8 lat ($\pm 10,17$).

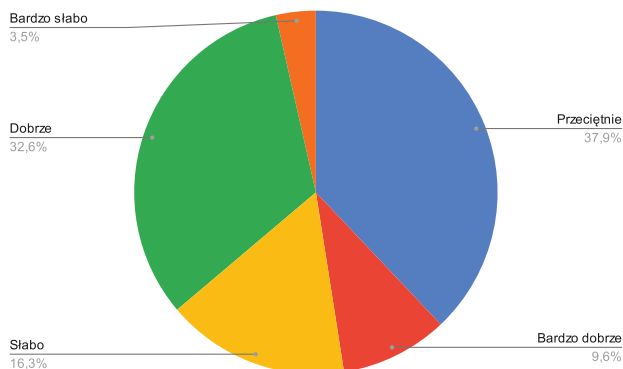

Wykres 6. Charakterystyka respondentów ze względu na stopień awansu zawodowego

Źródło: opracowanie własne.

Ponad 55% ankietyowanych stanowili nauczyciele dyplomowani (wykres 6), najmniej liczną grupę stanowili respondenci określani mianem „nauczyciela stażysty” (niecałe 4% respondentów).

Wyniki i dyskusja

Wykres 7. Ogólna ocena możliwości (faktu realizacji i technicznych możliwości szkoły) zdalnego nauczania wychowania fizycznego

Źródło: opracowanie własne.

W pierwszej kolejności ocenie poddano możliwości zdalnego nauczania WF, biorąc pod uwagę zarówno dostęp do realizacji, jak i techniczne warunki szkoły, w której pracowali respondenci (wykres 7). Blisko 40% nauczycieli oceniło je *przeciętnie*, a prawie 33% *dobrze*. Skrajne opinie, jak *bardzo dobrze* oceniło prawie 10% badanych, a *bardzo słabo* nieco ponad 3%.

Następnie poproszono nauczycieli o wskazanie trzech największych zalet nauczania wychowania fizycznego na odległość (tabela 1), poprzez przypisanie im wagi od 1 do 3, gdzie 3 oznacza najważniejszą/najistotniejszą zaletę z wybranej trójki.

Jak pokazują poniżej zaprezentowane dane, najwięcej respondentów (67,6%) maksymalną liczbę punktów (3 pkt) nadało *możliwości zastosowania w praktyce nowoczesnych technologii*, uznając tę zaletę za najważniejszą; 34,2% badanych uznało za taką *łatwiejszą realizację treści z Podstawy Programowej, związanych np. z edukacją zdrowotną*, natomiast dla 27% najważniejszą zaletą okazała się *możliwość większej kontroli i samodzielność uczniów*.

Wśród najczęściej zaznaczanych zalet o średniej istotności (2 pkt) znalazły się *możliwość wykorzystania ciekawych form motywowania uczniów do nauki* (39,9%), *atrakcyjna forma zaprezentowania przed uczniami posiadanych przez mnie kompetencji* (34,2%) oraz *większa kontrola i samodzielność uczniów* (33,5%).

Dla 45,2% badanych zaletą o niewielkiej istotności była *lepsza relacja z uczniami*. Nieco mniej osób (42,3%) zaznaczyło *atrakcyjną i skuteczną formę sprawdzania materiału*. Z kolei dla 34,9% ankietowanych był to *bieżący podgląd wyników ucznia zarówno dla mnie, jak i dla rodziców i uczniów*.

Analizując wyniki sumaryczne, uwzględniając wagę i częstość wskazywania, należy stwierdzić, iż najważniejszą zaletą zdalnego nauczania w opinii nauczycieli wychowania fizycznego była *możliwość zastosowania w praktyce nowoczesnych*

technologii. Drugą zaletą zdalnego nauczania w opinii ankietowanych pod względem wyników sumarycznych była *łatwiejsza realizacja treści z Podstawy Programowej, związanych np. z edukacją zdrowotną*, a trzecią zaletą była *większa kontrola i samodzielność uczniów*.

Tabela 1. Struktura odpowiedzi respondentów dotyczących oceny zalet edukacji zdalnej wychowania fizycznego

Zalety zdalnego nauczania wychowania fizycznego	3	2	1	Σ pkt	%
Możliwości zastosowania w praktyce nowoczesnych technologii	190	63	24	720	17,7
Zindywidualizowane podejście do ucznia	49	82	97	408	10,0
Większa kontrola i samodzielność uczniów	76	94	80	496	12,2
Lepsze relacje z uczniami	21	69	127	259	6,4
Łatwiejsza realizacja treści z PP, związanych np. z edukacją zdrowotną	96	91	61	531	13,1
Możliwości wykorzystania ciekawych form motywowania uczniów do nauki	66	112	62	484	11,9
Atrakcyjna i skuteczna forma sprawdzania materiału	23	76	119	340	8,4
Bieżący podgląd wyników ucznia zarówno dla mnie, jak i dla rodziców oraz uczniów	38	83	98	378	9,3
Atrakcyjna forma zaprezentowania przed uczniami posiadanych przeze mnie kompetencji	64	96	65	449	11,0
Razem				4065	100,0

Notatka: 3 – wybranym zaletom przypisywano wagę od 1 do 3, gdzie 3 oznaczało najważniejszą/najistotniejszą zaletę z wybranej trójki. Σ pkt – suma punktów uwzględniająca wagę analizowanych elementów/zalet

Źródło: opracowanie własne.

Dodatkowo, poproszono respondentów o zaproponowanie innych zalet, niewymienionych w powyższej kafeterii. Chętni nauczyciele mogli wpisać swoje obserwacje, nadając im wagę. Wśród odnotowanych pozytywów znalazły się następujące odpowiedzi:

- „uczniowie sami wybierają sobie czas, w którym chcą ćwiczyć”;
- „jedyną zaletą w prowadzeniu wychowania fizycznego zdalnie jest podniesienie świadomości uczniów po prawie trzymiesięcznym nicnierobieniu, że ruch jest ważny i część młodzieży jednak ćwiczy, mimo że tego nikt nie sprawdzi”;
- „większa aktywność, zaangażowanie w prace pisemne uczniów słabszych fizycznie i motorycznie”;
- „wzbudzanie kreatywności i zainteresowania zagadnieniami związanymi z aktywnością ruchową”;
- „możliwość ćwiczenia dzieci wspólnie z rodzicami”;
- „kontakt online z uczniem, który pokazuje nowe (inne) możliwości. Uczniowie wycofani na co dzień przed ekranem są dużo bardziej otwarci”;

- „lepiej poznałam niektórych uczniów, pokazali zainteresowania związane z aktywnością, o których wcześniej nie mówili”;
- „brak zalet”;
- „zdalne wychowanie fizyczne to fikcja”;
- „możliwość wykorzystania różnorodnych form aktywności fizycznej przy udziale profesjonalnych trenerów. Sami nie jesteśmy w stanie przeszkolić się w tak szerokim zakresie i wykonać tak profesjonalny trening”;
- „nieśmiałe uczennice ze szkoły są bardziej aktywne w zdalnym nauczaniu”;
- „możliwość wykąpania się po ćwiczeniach”;
- „poszukiwania ciekawych rozwiązań”;
- „poznanie sumienności, systematyczności i obowiązkowości uczniów (często można się zawieść)”;
- „mam problem z wyegzekwowaniem zadań domowych, no i w ogóle z uczestnictwem uczniów w zdalnym nauczaniu. Po wielu wiadomościach i telefonach do rodziców, część z tych uczniów coś zrobiła”;
- „możliwość zrealizowania tematów z Podstawy Programowej, które trudno w wyczerpujący sposób zrealizować w tradycyjnej lekcji”;
- „pora dnia”;
- „możliwość lepszego zaprezentowania się uczniów słabszych fizycznie”;
- „podejmowanie dodatkowych »challengów« (wyzwań), zagadek zadawanych przez nauczyciela przez chętnych uczniów – faktycznie zainteresowanych”.

Z analizy danych dotyczących najważniejszych/największych wad, jakie badani nauczycieli dostrzegli w zdalnym nauczaniu wychowania fizycznego (tabela 2) również poprzez przypisanie im wagi od 1 do 3, gdzie 3 oznacza najważniejszą/najistotniejszą wadę z wybranej trójki, wynika, że najwięcej respondentów (72,2%) maksymalną liczbę punktów (3 pkt) przypisało *braku możliwości realizacji wykonywania zadań w sposób prawidłowy/właściwy*, uznając tę wadę za największą. Nieco mniej (61,9%) badanych uznało za taką *ograniczony kontakt z uczniami*, natomiast dla 57,3% najważniejszą wadą była *trudniejsza realizacja treści z Podstawy Programowej związanych z obszarem rozwoju fizycznego i sprawności fizycznej*.

Wśród najczęściej zaznaczanych (32,4%) wad o średniej istotności respondenci wybierali *brak zindywidualizowanego podejścia do ucznia* oraz *utrudnione motywowanie uczniów do systematycznego uczenia się/pracy nad sobą*. Nieco mniej osób (26%) uznało za taką wadę *więcej teorii a mniej praktyki*.

Z kolei dla 24,2% badanych *brak zindywidualizowanego podejścia do ucznia* okazał się wadą o niewielkiej istotności. Nieco mniej osób (13,5%) zaznaczyło *więcej teorii a mniej praktyki*, a dla 12,1% ankietowanych wadą taką było *utrudnione motywowanie uczniów do systematycznego uczenia się/pracy nad sobą*.

Analizując natomiast wyniki sumaryczne, uwzględniając wagę i częstość wskazywania zaproponowanych odpowiedzi, należy stwierdzić, iż najważniejszą wadą zdalnego nauczania w opinii nauczycieli wychowania fizycznego był *brak możliwości realizacji wykonywania zadań w sposób prawidłowy/właściwy*. Następnie największą wagę miał *ograniczony kontakt z uczniami*. Dalej w kolejności, trzecim najistotniejszym mankamentem, biorąc pod uwagę wyniki sumaryczne,

była utrudniona realizacja treści z PP związanych z obszarem rozwoju fizycznego i sprawności fizycznej.

Tabela 2. Struktura odpowiedzi respondentów dotyczących oceny mankamentów zdalnego nauczania wychowania fizycznego

Wady zdalnego nauczania wychowania fizycznego	3	2	1	Σ pkt	%
Ograniczony kontakt z uczniami	174	54	31	661	16,3
Brak możliwości realizacji wykonywania zadań w sposób prawidłowy/właściwy	203	46	15	716	17,7
Brak możliwości monitorowania postępów uczniów w zadowalający sposób	129	69	28	553	13,6
Brak zindywidualizowanego podejścia do ucznia	59	91	68	427	10,5
Trudniejsza realizacja treści z PP związanych z obszarem rozwoju fizycznego i sprawności fizycznej	161	54	32	623	15,4
Więcej teorii a mniej praktyki	122	73	38	550	13,6
Utrudnione motywowanie uczniów do systematycznego uczenia się/pracy nad sobą	102	91	34	522	12,9
Razem				4052	100,0

Notatka: 3 – wybranym mankamentom przypisywano wagę od 1 do 3, gdzie 3 oznaczało najważniejszą/najistotniejszą wadę z wybranej trójki. Σ pkt – suma punktów uwzględniająca wagę analizowanych elementów/wad

Źródło: opracowanie własne.

Podobnie, jak w wypadku oceny zalet zdalnego nauczania wychowania fizycznego, tak i tutaj, poproszono respondentów o odnotowanie innych słabości, które zostały przez nich dostrzeżone. Zebrano następujące odpowiedzi:

- „wadą jest przede wszystkim brak możliwości uprawiania sportów drużynowych, gier zespołowych – nie będę się tu rozwodzić nad zaletami współdziałania i rywalizacji”;
- „trudność w zapewnieniu bezpieczeństwa, trudności techniczne uczniów, unikanie kontaktu z nauczycielem pod pretekstem problemów technicznych”;
- „nierówny dostęp do technologii w rodzinach”;
- „zdalny WF to siedzenie przed monitorem – brak możliwości kontroli poprawności wykonania i asekuracji przy technicznych i akrobatycznych ćwiczeniach”;
- „brak odsyłania przez uczniów bieżących zadań, wyników prób sprawnościowych, nie wiem kto i co zrobił, czasami czeka się trzy tygodnie na odesłanie pracy przez ucznia”;
- „brak interakcji między uczniami, niemożliwość stosowania gier zespołowych – ulubionych przez większość uczniów”;
- „nie da się prowadzić zajęć WF przez Internet – można tylko dla tych, którzy mają świadomość, że należy ćwiczyć”;

- „brak bezpośredniego kontaktu z uczniami”;
- „zaczyna się monotonia – a na początku brakowało pomysłów”;
- „brak zalet”;
- „brak kontroli nad poprawnością ćwiczeń, brak możliwości korekcji ćwiczących i indywidualizowanie ze względu na wady postawy, nie można wprowadzać zadań społecznych, zabaw i gier, wszelkich form zespołowych”;
- „więcej czasu na teorię i dodatkowe rozmowy – poza tym brak zalet”;
- „uczniowie nie odpowiadają na wiadomości, problemy sprzętowe, z połączeniem internetowym”.

W dalszej kolejności oceniono satysfakcję nauczycieli wychowania fizycznego z realizacji zajęć WF w sposób zdalny, w szczególności z samorealizacji w zawodzie i wykonywania zadań profesjonalnych. Wyniki ujawniły, że blisko połowa respondentów (47,7%) odczuła istotną zmianę na gorsze. Natomiast 38,4% badanych nie zauważyło w tym zakresie żadnej zmiany, zdecydowanie zaś mniejsza grupa respondentów (13,9%) dostrzegła istotną zmianę na lepsze. Od poziomu satysfakcji w zakresie samorealizacji w zawodzie zależy poczucie motywacji wewnętrznej i nastawienie do pracy, do chęci realizowania się w profesjonalnych zadaniach, i temu aspektowi poświęcono także uwagę. Realizacja wychowania fizycznego w formie zdalnej wpłynęła negatywnie na zaangażowanie i nastawienie do pracy u 42% ankietowanych, u 28,8% nie miała wpływu na analizowany czynnik i u 29,2% badanych podziałała mobilizująco do zwiększenia zaangażowania w przygotowanie się do zadań zawodowych.

Analizując z kolei doświadczenie ankietowanych nauczycieli w korzystaniu z nowoczesnych technologii podczas lekcji WF, należy zauważyć, że zdecydowana większość (62,3% ankietowanych) korzystała już z nich przed trudną sytuacją epidemiczną, a 37,7% nie czyniło tego wcześniej.

Ponadto poproszono respondentów, by wymienili te nowoczesne technologie, z których korzystali przed wprowadzeniem nauczania w formie zdalnej. Udzielono następujących odpowiedzi, jeśli chodzi o aplikacje i sprzęt:

- aplikacje i platformy: Endomondo, Quizizz, Kahoot, Geocaching, Teams, Messenger, YouTube, Zoom, Webex, WhatsApp, linki do prezentacji (Power-Point), Google Meeting, Google Classroom, Samsung Health, GSuite, kalkulatory aktywności fizycznej, Fitatu, Moodle, Twitter, Instagram, Padlet, E-wychowanie fizyczne;

- sprzęt: tablica interaktywna, laptop, smartfony, krokomierze, rzutnik, opaski monitorujące aktywność fizyczną, X-box, głośniki.

Sytuacja uległa zmianie w trakcie nauczania zdalnego, aż 86,5% nauczycieli, którzy wcześniej nie korzystali z nowoczesnych technologii, zaczęli stosować te rozwiązania (platformy, aplikacje, urządzenia mobilne itp.), jedynie u 13,5% badanych zdalne nauczanie nie spowodowało wykorzystywania nowych – wcześniej nieznanymi rozwiązań technologicznych.

Do już wcześniej wymienionych (znanych) nowoczesnych technologii doszły następujące (nowo poznane), z których nauczyciele zaczęli korzystać w trakcie zdalnego nauczania: Microsoft Teams, Skype, Wordwall, Eduelo, *LearningApps*, Office 365, Brain Breaks, aplikacje (Huawei Health, Leap Fitness Group,

7 Minutowe Ćwiczenia, Tabata HIIT, Simple Design Ltd, Centrum sportowca, TrueConf, e-podręcznik, Fitty Kid Polska, Big Blue Button, Facebook, fora internetowe, Magiczny Dywan, Just Dance, test portal, gov.pl).

W zakresie komunikacji i kanału, za pośrednictwem którego nauczyciele udostępniali materiały edukacyjne uczniom, blisko 30% respondentów posługiwało się platformą do zdalnego nauczania (Google, Classroom lub podobną), przesyłając materiały dydaktyczne (lub odnośniki do materiałów) przez dziennik elektroniczny lub taką platformę. Ponad 19% respondentów czyniło to wyłącznie za pośrednictwem dziennika elektronicznego, a kolejne 8,5% wyłącznie przez platformę do zdalnego nauczania. Uzupełniając te informacje, ankietowani dodali, że korzystali także w celach komunikacyjnych z następujących narzędzi: Microsoft Teams, Padlet, Office 365, Skype, Moodle, własna strona internetowa, Zoom, drukowanie zadań w szkole – rodzice odbierali je ze szkoły (nie wszyscy mieli dostęp do Internetu), własny blog, OneDrive, zdalne lekcje na YouTube, grupy na portalach społecznościowych, smsy, WhatsApp, wysyłanie materiałów na prywatne adresy uczniów, kontakt telefoniczny, Messenger. Łączność zaś w czasie rzeczywistym przez Internet z uczniami miało 58,7% badanych nauczycieli wychowania fizycznego, aż 41,3% nie korzystało z takiej możliwości.

Choć tylko 2/3 nauczycieli miało kontakt ze swoimi podopiecznymi w czasie rzeczywistym, nie mieli oni trudności w ocenie poziomu aktywności fizycznej swoich uczniów w trakcie edukacji zdalnej. Zdecydowana większość badanych (76,5%) oceniła poziom aktywności fizycznej swoich uczniów jako niższy w stosunku do lekcji WF realizowanej w sposób tradycyjny, 20,3% było zdania, że nie uległ on zmianie i tylko 3,2% zauważyło, iż ich podopieczni zaczęli być bardziej aktywni niż wcześniej w szkole.

Tabela 3. Struktura odpowiedzi respondentów dotyczących największych obaw nauczycieli wychowania fizycznego związanych z kształceniem zdalnym

Największe obawy nauczycieli wychowania fizycznego związane z kształceniem zdalnym	N (%)
Nie mam żadnych obaw	43 (15,3)
Bezpieczeństwo uczniów (ryzyko kontuzji, wypadek)	202 (71,9)
Mój wizerunek zostanie wykorzystany w celach pozamerytorycznych	102 (36,3)
Obsługa aplikacji internetowych nastręcza mi trudności	38 (13,5)
W trakcie nagrania/transmisji popełnię błąd	37 (13,2)
Materiały będące moją własnością zostaną upublicznione w Internecie bez mojej zgody i wiedzy	91 (32,4)

Notatka: Pytanie wielokrotnego wyboru

Źródło: opracowanie własne.

Analiza zebranych danych dotyczących największych obaw nauczycieli wychowania fizycznego związanych z kształceniem zdalnym (tabela 3) wykazała, że najczęściej zaniepokojenie dotyczyło kwestii *bezpieczeństwo uczniów* (71,9%). Wątpliwości także generowało *wykorzystanie wizerunku w celach pozamerytorycznych* (36,3%), a także *obawa o to, że materiały będące własnością nauczyciela zostaną upublicznione w Internecie bez jego zgody i wiedzy* (32,4%). Ponadto

ankietowani podzielili się także spostrzeżeniami w zakresie innych niepokojących ich rzeczy, jak:

- „brak wykonywania aktywności ruchowej przez uczniów”;
- „brak odpowiedniego sprzętu i odpowiedniego łącza internetowego”;
- „brak bezpośredniego kontaktu z uczniem”;
- „dzieci zachęcane do aktywności ruchowej – nie robią tego, nie mam nad tym kontroli”;
- „problem weryfikacji samodzielności wykonania prac (prezentacje, testy)”;
- „frustracja wynikająca z tego, że opracowane przeze mnie lekcje (treści z załącznikami) przez dużą grupę uczniów nawet nie są otwierane/odczytywane. A co dopiero mówić o ich aktywności...”;
- „przeciążanie uczniów w nietypowej sytuacji, niezrozumienie przekazanych treści”;
- „lekceważący stosunek rodziców do przedmiotu, brak odpowiedniej ilości i jakości sprzętu”;
- „czy i jakiej podlegać będę kontroli – wypełnienia obowiązków nauczyciela, czy zrozumiałam i przeczytałam wszystkie zmiany, jakie nastąpiły w procesie nauczania podczas pandemii”;
- „brak kontroli postępów ucznia”;
- „nie ma żadnych wytycznych dotyczących prowadzenia wychowania fizycznego”;
- „nie jestem pewien reakcji moich uczniów, którzy w dużej części są uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych”;
- „mam w niektórych przypadkach zastrzeżenia, co do samodzielnej pracy uczniów”;
- „brak”;
- „brak możliwości bezpośredniego kontaktu z uczniem, utrudnione korygowanie błędów podczas wykonywania ćwiczeń”;
- „spadek aktywności fizycznej młodzieży oraz brak kontroli wykonywanych ćwiczeń, pogorszenie relacji między uczniami a nauczycielem”;
- „brak kontroli nad realizacją tematu przez ucznia”;
- „uczniowie nie nabędą umiejętności, które normalnie by nabywali podczas zajęć na sali gimnastycznej”;
- „motywuję uczniów, jak najlepiej potrafię, ale po ich aktywności na lekcji sądzę, że mniej ćwiczą niż jak były zajęcia stacjonarne”;
- „wirusy, kradzież danych”;
- „brak wiarygodności, nie wiem, czy przesłane prace są rzeczywistym efektem podjętej aktywności fizycznej, czy wymyślone, ściągnięte z Internetu”;
- „niewłączanie kamer przez uczniów, brak możliwości korygowania błędów, brak logowania się zwłaszcza licealistów”;
- „brak weryfikacji, czy dzieci ćwiczą”;
- „brak aktywności i obecności uczniów w trakcie połączenia”;
- „nierówne szanse uczniów w odbiorze edukacji”;
- „utrudnione kształcenie poprzez ruch”;

- „techniczne trudności – słabe łącze internetowe, brak możliwości polepszenia”;
- „brak aspektu społecznego, współpracy czy rywalizacji w trakcie gier”;
- „moja wiedza, że uczniowie wykonują zadania opiera się głównie na wierze i poświadczeniu rodziców”;
- „zdalny WF to fikcja”;
- „brak zaangażowania większości uczniów”;
- „zdrowie uczniów i moje – wydłużony czas spędzony przed komputerem”;
- „bezpieczeństwo danych osobowych (wizerunek)”;
- „nie jestem w stanie sprawować należytej opieki nad dzieckiem w czasie zajęć. Brak warunków do ćwiczeń. Niezaspokojenie potrzeby bycia w grupie i realizowania zadań społecznych – rozwijania kompetencji społecznych”;
- „uczniowie nie wykonują powierzonych zajęć”;
- „sprzęt i Internet zawodzi, brak szkoleń, samodzielna walka”;
- „obawiam się, że większość nauczycieli będzie wymagała rehabilitacji po zakończeniu zdalnego nauczania”;
- „nie mogę zweryfikować w 100%, kto wykonał trening oraz ok. 15% uczniów jest aktywnych”;
- „brak motywacji ze strony uczniów i mojej też”;
- „dla mnie nauczanie zdalne WF-u mija się z celem”;
- „brak możliwości motywowania uczniów. Brak możliwości integrowania uczniów ze sobą. Brak możliwości współzawodnictwa podczas gier zespołowych, drużynowych czy zabaw. Brak możliwości wykreowania wśród uczniów cech takich jak np. pomoc słabszemu, ćwiczenia w parach, nie widać radości, aplauzu, ale też niezadowolenia i w związku z tym trudno jest dopasować zadania do potrzeb uczniów”.

Następnie analizie poddano zgłaszane największe trudności, jakich badani nauczyciele doświadczyli podczas zdalnego nauczania wychowania fizycznego (tabela 4), stosując tę samą zasadę nadania wagi od 1 do 3, gdzie 3 oznacza największą trudność z wybranej trójki.

Z uzyskanych danych wynika, że najczęściej respondentów (38,1%) maksymalną liczbę punktów (3 pkt) przypisało *braku doświadczenia z aplikacjami/platformami, które można wykorzystać do kształcenia zdalnego*, uznając tę trudność za największą. Kolejne 35,9% badanych za taką uznało *brak odpowiedniego sprzętu w domu (laptop, tablet, głośniki, słuchawki, mikrofon)*, dla 31,3% zaś ankietowanych trudnością taką okazał się *brak odpowiedniego szkolenia (jak korzystać z technologii)*.

Wśród najczęściej zaznaczanych (28,8%) problemów o średniej istotności były: *brak odpowiedniego szkolenia (jak korzystać z technologii)*, *brak doświadczenia z aplikacjami/platformami, które można wykorzystać do kształcenia zdalnego* (28,8%) oraz *brak odpowiedniego sprzętu w domu (laptop, tablet, głośniki, słuchawki, mikrofon)* (26%) i *problemy z połączeniem się komputera/tabletu/smartfona z Internetem* (25,3%).

Dla znacznej części badanych (49,1%) trudnością okazał się także *brak wsparcia ze strony kolegów/koleżanek z pracy*, część osób (38,8%) odnotowała

brak wsparcia ze strony dyrekcji i problemy z połączeniem się komputera/tabletu/ smartfona z Internetem (36,7%) jako utrudnienia o niewielkiej istotności.

Analizując wyniki sumaryczne, z uwzględnieniem ich wagi i częstości wskazywania, stwierdzono, iż najważniejszą trudnością zdalnego nauczania w opinii nauczycieli wychowania fizycznego był *brak doświadczenia z aplikacjami/platformami, które można wykorzystać do kształcenia zdalnego*. Drugą najważniejszą trudnością był *brak odpowiedniego sprzętu w domu (laptop, tablet, głośniki, słuchawki, mikrofon)* i trzecią w kolejności istotności był *brak odpowiedniego szkolenia (jak korzystać z technologii)*.

Tabela 4. Struktura odpowiedzi respondentów dotyczących trudności pojawiających się podczas zdalnego nauczania wychowania fizycznego

Trudności pojawiające się w trakcie zdalnego nauczania wychowania fizycznego	3	2	1	Σ pkt	%
Brak odpowiedniego sprzętu w domu (laptop, tablet, głośniki, słuchawki, mikrofon)	101	73	83	532	20,4
Brak odpowiedniego szkolenia (jak korzystać z technologii)	88	81	76	502	19,2
Brak doświadczenia z aplikacjami/platformami, które można wykorzystać do kształcenia zdalnego	107	81	61	544	20,8
Brak wsparcia ze strony dyrekcji	43	55	109	348	13,3
Problemy z połączeniem się komputera/tabletu/ smartfona z Internetem	55	71	103	410	15,7
Brak wsparcia ze strony kolegów/koleżanek z pracy	14	49	138	278	10,6
Razem				2614	100,0

Notatka: 3 – wybranym trudnościom przypisywano wagę od 1 do 3, gdzie 3 oznaczało najważniejszą/najistotniejszą trudność z wybranej trójki. Σ pkt – suma punktów uwzględniająca wagę analizowanych elementów/trudności

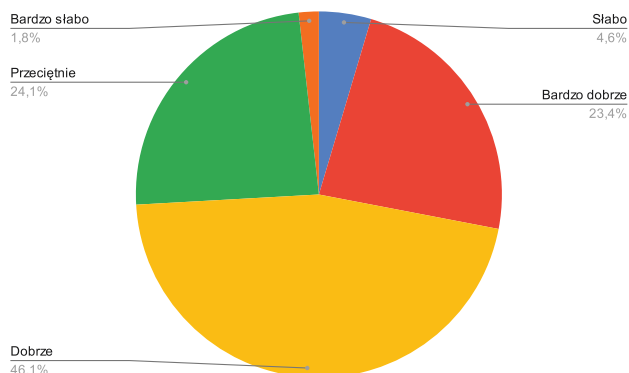
Źródło: opracowanie własne.

Respondentów poproszono również o podzielenie się opinią w zakresie innych trudności, niewskazanych w kafeterii odpowiedzi, jeśli takowe dostrzegają. Zebrano listę następujących utrudnień/niedogodności:

- „brak bezpośredniego kontaktu z uczniami, nie widzę ich reakcji na otrzymane treści”;
- „nie ma jednej, wskazanej platformy. Każda szkoła na czym innym pracuje. W tej samej szkole, każdy nauczyciel na czym innym pracuje. Powinny być ujednolicone”;
- „brak miejsca do prezentacji ćwiczeń”;
- „realizacja treści z Podstawy Programowej”;
- „brak czasu”;
- „słaby Internet zarówno u mnie, jak i u niektórych uczniów – niekiedy wręcz uniemożliwiający pracę, zwłaszcza między godzinami 10–16”;

- „pracuję tylko na własnym sprzęcie, otrzymałem tylko jednego pendriva”;
- „brak sprzętu ze szkoły – każdy nauczyciel pracuje na swoim prywatnym sprzęcie”;
 - „aktywność przed monitorem”;
 - „nie trafiłam na żadne z wymienionych trudności – natomiast mam obawy o spadek kondycji uczniów, o ich wytrzymałość oraz że się po prostu rozleniwili”;
 - „niewiadoma, jakim sprzętem, przestrzenią i przyborami do ćwiczeń dysponuje uczeń”;
 - „brak standardów obowiązujących wszystkich, brak platformy ogólnokrajowej do zdalnego nauczania”;
 - „wszystkie wymienione powyżej dotyczą tylko uczniów”;
 - „brak zaangażowania i uczniów, i możliwości jego weryfikacji przez bezpośredni kontakt”;
 - „brak wsparcia ze strony rodziców”;
 - „WF nie istniał na stronie MEN – zdalne lekcje, czyli znowu przedmiot drugiej kategorii...”;
 - „nie mam żadnych trudności”;
 - „brak wsparcia ministerstwa, AWF-ów, związków sportowych”;
 - „są uczniowie, którzy uwielbiają wysiłek fizyczny, ale nie potrafią zaangażować się w prace przy komputerze i nie poćwiczą w domu. Trening samodzielny jest nudny, angażują się w treningach zespołowych, w nauczaniu zdalnym nie funkcjonują”;
 - „niechęć do publicznego pokazywania się, brak warunków (biegnące w tle dziecko przedszkolne), brak możliwości korygowania błędów uczniów (mają wyłączone kamery), brak podstawowego sprzętu u młodzieży (piłka, skakanka, taśmy...)”;
 - „przeciążanie sieci podczas nauczania online przy włączonych kamerach”;
 - „raczej brak obycia uczniów z formami przekazywania wiadomości i materiałów przez dziennik elektroniczny”;
 - „uczniowie unikają korzystania z lekcji pod pretekstem problemów technicznych”;
 - „brak chęci uczniów”.

Nauczyciele wychowania fizycznego pozytywnie ocenili swoje kompetencje techniczne. Respondentów zapytano o samoocenę ich umiejętności w zakresie obsługi technologicznej niezbędnej do realizacji zdalnego nauczania (wykres 8). Blisko połowa respondentów oceniła je dobrze, a kolejna 1/4 bardzo dobrze. Niezadowolonych ze swych umiejętności jest zdecydowana mniejszość nauczycieli wychowania fizycznego.

Wykres 8. Struktura odpowiedzi respondentów, dotyczących samooceny kompetencji w zakresie umiejętności obsługi technologicznej niezbędnej do realizacji zdalnego nauczania

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 5. Struktura odpowiedzi respondentów dotyczących źródeł pozyskania wiedzy i doskonalenia niezbędnych umiejętności obsługi aplikacji/platform do zdalnego nauczania

Sposoby pozyskiwania umiejętności umożliwiających obsługę aplikacji/platform do zdalnego nauczania	N (%)
Nie posiadam takich umiejętności	10 (3,6)
Na kursie zorganizowanym przez szkołę	63 (22,4)
Korzystając z materiałów przesłanych przez szkołę lub opublikowanych na jej witrynie	84 (29,9)
Samodzielnie, korzystając z instrukcji dostępnych w Internecie	176 (62,6)
Samodzielnie, metodą prób i błędów	197 (70,1)
Nauczycieli uczniowie	4 (1,4)
Nauczyła/nauczył mnie koleżanka/kolega ze szkoły	70 (24,9)
Nauczyła mnie osoba niezwiązana ze szkołą	49 (17,4)

Notatka: Pytanie wielokrotnego wyboru

Źródło: opracowanie własne.

Zebrane wyniki (tabela 5) pokazują, że najczęściej nauczyciele samodzielnie pozyskują wiedzę i umiejętności, realizując samokształcenie – metodą prób i błędów (70,1%) lub korzystając z instrukcji dostępnych w Internecie (62,6%). Szkoła zaś wspiera w tym działaniu jedynie 1/3 ankietowanych poprzez udostępnianie materiałów lub publikowanie ich na swojej witrynie internetowej. Część nauczycieli podzieliła się ponadto informacją o innych źródłach wiedzy, niewskazanych w kafeterii odpowiedzi, wymieniając następujące możliwości pozyskania nowej wiedzy/umiejętności:

- szkolenia, płatne i bezpłatne webinaria;
- samodzielne przeglądanie stron internetowych, szkolenia ze szkoły – ale dopiero po pewnym czasie;
- doradcy metodyczni podsyłają pomysły;
- kurs WCDN;
- szkolenia organizowane przez metodyków, kursy online, webinaria dotyczące zdalnego nauczania;
- „młode pokolenie ma to we krwi ☺”;
- „korzystam z komputera i Internetu od lat 90. – pamiętam Windows 95, nauczyłam się metodą prób i błędów, sama, czasami godzinami czytając tematy pomocy. Teraz wszystko jest dla mnie naturalne i jeśli nie wiem czegoś, to wiem, gdzie szukać”;
- „dzieci”;
- „na studiach, w tym podyplomowych (nauczanie na odległość)”;
- ODN;
- „od 18 lat zajmuję się wykorzystaniem technologii komputerowej w wychowaniu fizycznym – prowadzę szkolenia dla innych nauczycieli”.

Tabela 6. Struktura odpowiedzi respondentów dotyczących wyznaczanych celów nauczycieli w trakcie zdalnego nauczania wychowania fizycznego

Cele nauczycieli podczas zdalnego nauczania wychowania fizycznego	N (%)
Zachęcanie uczniów do zachowań prozdrowotnych	253 (90,0)
Wspieranie uczniów w ich potrzebach związanych z aktywnością fizyczną i zdrowiem	219 (77,9)
Podnoszenie świadomości uczniów na temat znaczenia zachowań zdrowotnych	205 (73,0)
Wspieranie uczniów w zachowaniu ich sprawności fizycznej w trudnych warunkach	228 (81,1)
Wspieranie uczniów w radzeniu sobie ze stresem	168 (59,8)
Znalezienie sposobów na realizację podstawy programowej i realizowanie jej	145 (51,6)

Notatka: Pytanie wielokrotnego wyboru

Źródło: opracowanie własne.

Badanych zapytano ponadto na temat stawianych celów w trakcie edukacji zdalnej wychowania fizycznego (tabela 6). Najczęściej wskazywanym celem było zachęcanie uczniów do zachowań prozdrowotnych (90%). Wśród na ogół wskazywanych było także wspieranie uczniów w zachowaniu sprawności fizycznej w trudnych warunkach (81,1%) oraz w potrzebach związanych z aktywnością fizyczną i zdrowiem (77,9%).

Część podkreślała także inne aspekty, które przyświecały ich pracy w trakcie edukacji zdalnej wychowania fizycznego, takie jak:

- „poszerzenie wiedzy uczniów o przepisach gier zespołowych, igrzysk olimpijskich, zdrowego odżywiania, motywacji w sporcie, zagrożeń w technologii”;
- „jako nauczyciel wychowawca uważam, że w tym trudnym okresie uczniowie najbardziej potrzebują rozmów i kontaktu”;

- „motywowanie i podnoszenie świadomości uczniów, co do ważności aktywności fizycznej oraz samokontroli i samodyscypliny”;
- „podawanie zestawu ćwiczeń do wykonywania w domu, motywowanie do bezpiecznej aktywności, wyzwania dla chętnych uczniów”;
- „świadomość ruchu i zdrowia”;
- „podnoszenie odpowiedzialności za zdrowie własne i innych, systematyczność codziennej aktywności ruchowej”;
- „wykazanie władzom, że pracuję”;
- „wymuszenie odejścia od komputera, tak jak na lekcjach w szkole od smartfonów, zwłaszcza wśród tych notorycznie niećwiczących”.

Tabela 7. Struktura odpowiedzi respondentów dotyczących źródeł czerpania inspiracji podczas przygotowywania materiałów dydaktycznych do realizacji zajęć w sposób zdalny

Miejsca czerpania inspiracji podczas przygotowywania materiałów dydaktycznych do realizacji lekcji wychowania fizycznego w sposób zdalny	N (%)
Media społecznościowe (Facebook, Instagram, Twitter)	197 (70,1)
Materiały przygotowane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej	22 (7,8)
Materiały przygotowane przez Ośrodki Doskonalenia Nauczycieli i podobne instytucje	102 (36,3)
Platformy edukacyjne dla nauczycieli	174 (61,9)
Podręczniki, książki elektroniczne	65 (23,1)
Własne pomysły	241 (85,8)

Notatka: Pytanie wielokrotnego wyboru

Źródło: opracowanie własne.

Jak wynika z zebranego materiału (tabela 7), największą inspiracją u zdecydowanej większości badanych były pomysły własne. Sporo osób korzystało z mediów społecznościowych i platform edukacyjnych dla nauczycieli.

Ponadto respondenci poszukiwali inspiracji na YouTube, w zasobach Internetu, korzystali z pomysłów udostępnianych przez innych nauczycieli, kolegów/koleżanek po fachu, wymieniali się informacją i pomysłami z nauczycielami z innych szkół, tworzyli banki pomysłów na przeprowadzenie zdalnych lekcji WF w gronie nauczycieli wychowania fizycznego. Pojawiła się także uwaga dotycząca MEN: „do tej pory nie zauważyłam, aby MEN wypracowało jakieś istotne i przydatne materiały dla nauczycieli”.

Podsumowując ustalenia zrealizowanego badania i analizę stanu oraz sposobu realizacji PP z wychowania fizycznego w okresie od marca do czerwca 2020 r., kiedy to ze względu na regulacje prawne nauczanie realizowane było w trybie na odległość, należy stwierdzić, iż w badanej próbie większy odsetek (73%) stanowiły nauczycielki wychowania fizycznego niż nauczyciele, w zdecydowanej przewadze ze szkół publicznych. Wśród badanych najwięcej było nauczycieli wychowania fizycznego pracujących w dużych miastach w szkołach podstawowych (71,1%). Na etapie szkoły podstawowej, kiedy praca z uczniem powinna

być skierowana na tworzenie uczniowi możliwości doświadczania różnych form aktywności fizycznej, szczególnie w środowisku naturalnym i najlepiej w grupie rówieśniczej, przy bezpośredniej opiece (monitorowaniu jakości opanowywania nowych umiejętności, kontroli zachowań w dynamice grupowej), konieczność realizacji treści wychowania w trybie zdalnym mogła znacząco osłabić efektywność tego procesu.

Trzeba pamiętać, iż komputer i Internet przez pokolenie „cyfrowych tubylców” są postrzegane jak źródło i narzędzie rozrywki. Młodzi ludzie podejmują takie formy aktywności, które często nie przedstawiają żadnej wartości dla rozwoju intelektualnego, emocjonalnego czy społecznego, jak wynika z badań Kwiatkowskiej i Dąbrowskiego². Z drugiej strony uczniowie wskazują na małą kreatywność i stosunkowo niewielkie zaangażowanie nauczycieli we wprowadzanie technologii informatyczno-komunikacyjnych do swojej pracy dydaktyczno-wychowawczej, a jednocześnie w edukacji szkolnej dość powszechne jest wykorzystywanie Internetu do nauki³. Prace domowe powstają głównie na podstawie dostępu do Internetu, co często związane jest z pobieraniem gotowych prac, przy dość dużym bezkrytycznym zaufaniu do takich źródeł i braku umiejętności ich weryfikacji.

Różne placówki oświatowe radziły sobie z tym problemem na swój sposób, nie bez znaczenia było też dobre przygotowanie zawodowe samych nauczycieli wychowania fizycznego. W badanej grupie ponad połowa (56,6%) nauczycieli to pedagodzy o najwyższym stopniu specjalizacji (n. dyplomowany), a dalsze 22,4% to nauczyciele mianowani. Co ważne, w badanej grupie niecałe 10% uważało, że szkoła ma bardzo dobre, a 32,7% że dobre możliwości techniczne do realizacji zdalnego nauczania wychowania fizycznego. Sytuacja epidemii w Polsce i związanej z nią kwarantanny wskazała na pewne braki w tym zakresie, a warunki oceniło jako słabe 16% albo przeciętne 38,4% ankietowanych.

Badani nauczyciele WF wskazali również najważniejsze zalety i wady zdalnego nauczania. W zakresie korzyści podkreślano możliwości zastosowania w praktyce nowoczesnych technologii (67,6%), ale co ciekawe, także łatwiejszą sposobność realizacji treści PP związanych z edukacją zdrowotną (34,2%). Dla 34,2% nauczycieli WF tryb edukacji zdalnej był atrakcyjną formą zaprezentowania przed uczniami posiadanych kompetencji. Zresztą, dla przypomnienia, warto wspomnieć, że wykorzystanie nowoczesnych technologii w procesie kształcenia to obecnie obowiązek nauczycieli z każdego przedmiotu, a treści PP wskazują nauczycielom WF takie obszary. I chociaż trudno było znaleźć konkretne propozycje gotowych do zastosowania w trybie zdalnego nauczania rozwiązań na stronach Ministerstwa Edukacji Narodowej (publikowane były tam najnowsze aktualizacje wytycznych do pracy placówek oświatowo-opiekuńczych), to zalecenia

² D. Kwiatkowska, M. Dąbrowski, *Dojrzałość technologiczna uczniów w świetle wyników badań ankietowych*, „E-mentor” 2012, nr 1 (43), <https://www.e-mentor.edu.pl/artukul/index/numer/43/id/896> (dostęp: 17.09.2020).

³ D. Kwiatkowska, M. Dąbrowski, *Nowoczesne technologie w rozwoju uczniów szkół ponadgimnazjalnych – wyniki badań*, „E-mentor” 2012, nr 3 (45), <https://www.e-mentor.edu.pl/artukul/index/numer/45/id/930> (dostęp: 17.09.2020).

i wskazówki można było znaleźć na stronach różnych ośrodków doskonalenia nauczycieli⁴, a materiały i gotowe pomoce dydaktyczne dostępne były również na stronie Ośrodka Rozwoju Edukacji⁵ czy Polskiego Komitetu Olimpijskiego⁶. Warto zaznaczyć, że treści edukacji olimpijskiej są też częścią obowiązkową realizowanych w ramach wychowania fizycznego tematów.

Wśród dodatkowych korzyści zdalnego nauczania wskazywano również takie elementy jak możliwość samodzielnego wybierania sobie czasu, w którym dany uczeń chce poćwiczyć (szczególnie wartościowe w wypadku uczniów słabszych fizycznie i motorycznie), czy możliwość wspólnego ćwiczenia z rodzicami, co – w świetle ostatnich wyników badań na temat niskiego poziomu aktywności fizycznej rodziny polskiej wskazujących jednocześnie na kluczową rolę zaangażowania rodziców⁷ – należy uznać za potencjalny pozytyw. Możliwość wykąpania się po ćwiczeniach (w dogodnych warunkach domowych) też była uważana za pewien zysk.

Z kolei zapytani o wady zdalnego nauczania WF nauczyciele wskazywali przede wszystkim na brak sposobności realizacji (wykonywania) zadań w sposób prawidłowy (72,2%) i brak możliwości monitorowania bieżących postępów w zadowalający sposób (45,9%). Jednocześnie podkreślano ograniczony kontakt z uczniami (61,9%), a także trudności w realizacji treści PP w zakresie rozwoju fizycznego i sprawności fizycznej (57,3%). Doświadczenia i obserwacje nauczycieli WF w tym zakresie są tym bardziej niepokojące, że – jak podają Mazur i in.⁸ (2013) w swoim raporcie „Aktywność Fizyczna Młodzieży Szkolnej w wieku 9–17 lat” – tylko 21% nastolatków spełnia kryterium codziennej aktywności na poziomie umiarkowanym przez 60 min (wliczając w to lekcje wychowania fizycznego), a sytuacja pogarsza się z każdą kolejną dekadą. Autorki raportu (Mazur i in. 2013) zwracają również uwagę na to, iż zwiększa się odsetek uczniów przebywających na tzw. trwałych lub długoterminowych zwolnieniach z wychowania fizycznego (11%).

Pośród innych trudności nauczyciele wskazywali na problemy z zapewnieniem bezpieczeństwa w trakcie realizacji nauczania wychowania fizycznego w trybie zdalnym, brak możliwości rozwijania niektórych kompetencji społecznych (współpraca w grupie w sytuacji gier zespołowych), monotonia wynikająca z wyczerpania się pomysłów na realizację lekcji. Oczywiście wspomniano również o problemach technicznych (brak kontaktu z uczniem, nieodpowiadanie na wiadomości e-mailowe, brak dostępu do Internetu).

W takiej sytuacji nie może dziwić, że dość liczna grupa nauczycieli (prawie 50%) odczuła mniejszą satysfakcję, a 42% zmniejszoną motywację i zaangażowanie

⁴ <https://www.wmodn.elblog.pl/2020/03/24/wychowanie-fizyczne-w-czasach-zdalnego-nauczania/> (dostęp: 17.09.2020).

⁵ <https://www.ore.edu.pl/> (dostęp: 17.09.2020).

⁶ <https://www.olimpijski.pl/pl/75,materialy-edukacyjne.html> (dostęp: 17.09.2020).

⁷ A Korcz, J. Krzysztozek, M. Łopatka i in., *The role of family time together in meeting the recommendation for physical activity among primary school children*, „International Journal of Environmental Research and Public Health” 2020, t. 17 (11).

⁸ J. Mazur, A. Oblacińska, M. Jodkowska i in., *Aktywność fizyczna młodzieży szkolnej w wieku 9–17 lat: aktualne wskaźniki, tendencje ich zmian oraz wybrane zewnętrzne i wewnętrzne uwarunkowania*, Instytut Matki i Dziecka, Warszawa 2013.

w czasie pracy w trybie edukacji zdalnej. Jednak warto pamiętać, że takie warunki realizacji procesu edukacyjnego wynikały nie z winy ani woli uczniów, ale ze względu na zagrożenie zdrowia i uwarunkowań zewnętrznych (odpowiednie rozporządzenia), oraz dotyczyły w równym stopniu nauczycieli wszystkich przedmiotów i wszystkich uczniów. Możliwość wypracowania odpowiedniego, świadomego podejścia u uczniów do spraw związanych z dbałością o zdrowie w tym okresie była niewątpliwie doskonałą okazją do wzmocnienia środowiskowego autorytetu nauczyciela wychowania fizycznego jako edukatora zdrowia.

Należy przyznać, że w znacznej większości (przynajmniej w badanej przez nas grupie nauczycieli) starali się oni wykorzystać okres epidemii/edukacji zdalnej w analizowanym czasie w sposób efektywny, tym bardziej że duży odsetek (62%) nauczycieli WF deklarował wykorzystywanie nowoczesnych technologii jeszcze przed epidemią. Jest to z pewnością skutek odpowiednich zapisów w zakresie wprowadzonej w 2018 r. PP.

Korzystanie z nowoczesnych technologii wiązało się z różnymi obawami nauczycieli WF, wśród których najwięcej (71,9%) dotyczyło bezpieczeństwa (ryzyko kontuzji, wypadki) czy wykorzystania wizerunku nauczyciela (36,3%). Nieco mniej (32,4%) pedagogów martwiło się o ewentualne bezprawne wykorzystywanie przygotowanych przez nich materiałów dydaktycznych w Internecie bez ich zgody. W tym zakresie należy przyznać, że sprawa jest niezwykle skomplikowana, bo przecież do opracowywania treści zajęć nauczyciele często korzystali z materiałów już „krążących” w Internecie, a przygotowanych przecież przez innych nauczycieli. Brak doświadczenia w pracy z szeroko rozumianymi środkami nowoczesnych technologii (aplikacje, platformy do zdalnego nauczania) był problemem dla 38% badanych nauczycieli WF, podobnie jak brak odpowiedniej jakości sprzętu do realizacji pracy w trybie online (35,9% deklarowało brak laptopa, tabletu, głośników, mikrofonu, brak Internetu o odpowiedniej jakości przesyłu danych). Nie było też często w domu odpowiedniego miejsca do realizacji takich zajęć. Nauczyciele wskazywali też na nikłe wsparcie w tamtym okresie ze strony Ministerstwa Edukacji Narodowej czy związków sportowych bądź uczelni sportowych. Była też spora część nauczycieli WF (blisko 25%), którzy swoje kompetencje w zakresie obsługi nowoczesnych technologii oceniali jako przeciętne, a wiedzę w tym zakresie zdobywali w dużej mierze samodzielnie z Internetu (62,6%) czy metodą prób i błędów (70,1%). Niecałe 30% deklarowało korzystanie w tym zakresie z materiałów przesłanych przez szkołę. Były też wzmianki o szkoleniach organizowanych przez metodyków i Ośrodki Doskonalenia Nauczycieli, co należy uznać za cenną inicjatywę środowiska nauczycieli. Pomoc dzieci (szczególnie własnych) też nie była bez znaczenia. W okresie zdalnego nauczania nauczyciele WF mieli szansę wykazać się swoją kreatywnością – najczęstszym źródłem inspiracji były własne pomysły (85,8%), a dla 70,1% media społecznościowe (Facebook, Instagram i Twitter) oraz platformy edukacyjne (61,9%). Efektem tych działań było powstanie wielu stron dedykowanych (swoją aktywnością wykazały się w tym zakresie też uczelnie sportowe, które publikowały na swoich witrynach pomysły przygotowane przez studentów, czy strony internetowe zakładów metodyków i dydaktyków zajmujących się wychowaniem fizycznym dzieci i młodzieży).

Wnioski

Badana grupa nauczycieli wychowania fizycznego w większości dobrze zareagowała na sytuację kryzysową (obowiązkową kwarantanną i konieczność przejścia do zdalnego trybu nauczania), wykorzystując swoją kreatywność i dostępne, różne źródła wiedzy oraz możliwości multimedialne. Niewątpliwie realia te pokazały, jak wszechstronne powinno być przygotowanie nauczycieli do pracy we współczesnym systemie edukacji, i uwypukliły fakt konieczności realizacji szkoleń z wykorzystania nowoczesnych technologii w procesie wychowania fizycznego. Doświadczenie zebrane w przeprowadzaniu lekcji wychowania fizycznego na odległość w czasie pandemii COVID-19 w Polsce zostanie wykorzystane w przyszłości, np. do realizacji zadań przez uczniów, którzy z różnych przyczyn nie będą mogli czynnie uczestniczyć w lekcji i realizować treści z wychowania fizycznego.

Piśmiennictwo

- Kaczmarzyk M., *Neurobiologiczny kontekst edukacji zdalnej*, [w:] J. Pyżalski (red.), *Edukacja w czasach pandemii wirusa COVID-19. Z dystansem o tym, co robimy obecnie jako nauczyciele*, EduAkcja, Warszawa 2020.
- Korcz A., Krzysztozek J., Łopatka M. i in., *The role of family time together in meeting the recommendation for physical activity among primary school children*, „International Journal of Environmental Research and Public Health” 2020, t. 17 (11).
- Kwiatkowska D., Dąbrowski M., *Dojrzałość technologiczna uczniów w świetle wyników badań ankietowych*, „E-mentor” 2012, nr 1 (43), <https://www.e-mentor.edu.pl/artukul/index/numer/43/id/896> (dostęp: 17.09.2020).
- Kwiatkowska D., Dąbrowski M., *Nowoczesne technologie w rozwoju uczniów szkół ponadgimnazjalnych – wyniki badań*, „E-mentor” 2012, nr 3 (45), <https://www.e-mentor.edu.pl/artukul/index/numer/45/id/930> (dostęp: 17.09.2020).
- Mazur J., Oblacińska A., Jodkowska M. i in., *Aktywność fizyczna młodzieży szkolnej w wieku 9–17 lat: aktualne wskaźniki, tendencje ich zmian oraz wybrane zewnętrzne i wewnętrzne uwarunkowania*, Instytut Matki i Dziecka, Warszawa 2013.

Netografia

- <https://www.ore.edu.pl/> (dostęp: 17.09.2020).
- <https://www.olimpijski.pl/pl/75.materiały-edukacyjne.html> (dostęp: 17.09.2020).